IV. Sądownictwo

A. Przegląd Orzecznictwa

Orzecznictwo karne Sądu Najwyższego (b. zabór rosyjski).

Kodeks karny.

Art. 73. Z tekstu art. 73 K. K. wynika, że osobną grupę przestępstw stanowi sponiewieranie czynne lub zelżenie „Sakramentów Świętych, Krzyża Świętego, Relikwij Świętych i Obrazów Świętych". Dla istoty tego rodzaju przestępstwa obojętne jest, czy sponiewierany Krzyż Święty był używany przy nabożeństwie, czy wogóle pochodził ze świątyni, czy też był nawet wykonany przez samego sprawcę. Wystarczy, by sprawca zdawał sobie sprawę, iż dopuszcza się zamachu nie w stosunku tylko do dwóch przecinających się linij, lecz w stosunku do Krzyża, jako przedmiotu czci chrześcijaństwa (O. Kompletu całej Izby II. z d. 26. 3. 1925. II. K. 3/259.

Art. 154. Niewymierne instytucji rządowej lub społecznej, względnie, osoby urzędowej, nie może służyć za powód do uniewinnienia oskarżonego z art. 154 K. K., jeśli niema wątpliwości, jakiej instytucji lub osoby ujawnione nieposzanowanie władzy dotyczy, a przeto niewymienienie expressis verbis odnośnej władzy nie pozbawia karalnego nieposzanowania władzy cech przestępstwa z art. 154 K. K., jeśli z zestawienia innych okoliczności łatwo można wyrozumieć, jaką władzę lub osobę urzędową oskarżony miał na względzie. Wobec powyższego należy przyjść do wniosku, że użycie w wyroku, skazującym za nieposzanowanie w druku instytucji rządowej z cz. II art. 154 K. K., wyrazu „Rząd", bez' wyraźnego wskazania odpowiedniej instytucji, nie jest uchybieniem, wyłączającem zastosowanie rzeczonego art. (O. kompletu całej Izby II z d 23 4. 1925. II K. 1929/24).

§§ 5 i 6 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 maja 1923 r. (poz. 401) w stosunku do art. 1110 i 1111 ust. akcyz. ros.

W myśl obowiązujących przepisów, sprzedaż detaliczna oraz wyszynk napojów wyskokowych może się odbywać jedynie w ściśle ustalonych i ograniczonych co do ilości „miejscach sprzedaży". Trudnić się sprzedażą napojów wyskokokowych mogą tylko posiadający pewne kwalifikacje moralne, po uzyskaniu koncesji, opłaceniu podatku przemysłowego oraz po wykupieniu patentu. W myśl § 2 Rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 26 października 1922 r. (poz. 888) „koncesjonowani sprzedawcy trunków obowiązani są przed 1 stycznia każdego roku, a o ile chodzi o nowe koncesje, przed otwarciem sprzedaży, uiścić we właściwej kasie skarbowej należytość patentową i złożyć otrzymany kwit kasowy przy odpowiedniej deklaracji, wraz z otrzymanem świadectwem handlowem i koncesją, upoważniającą do sprzedaży trunków, właściwemu urzędowi skarbowemu podatków pośrednich. Ten ostatni urząd wydaje zgłaszającemu sie, przy zwrocie koncesji, kwitu i świadectwa handlowego, patent akcyzowy". W art. 513 ust. akcyz., brzmieniu, nadanem mu przez Rozporz. Rady Ministrów z dnia 30 maja 1921 r. (poz. 289), są wyszczególnione zakłady sprzedaży trunków, obowiązane, w myśl art. 510 ust. akcyz., do wykupu patentów, bez względu na to, czy trudnią się tym handlem zawodowo, czy też przygodnie, jak np. bufety na balach i zabawach. Ponadto otwarcie zakładu handlu napojami alkoholowemi wymaga zgody gminy oraz wypełnienia różnych formalności policyjnych.

Uchybienia przeciwko przepisom o opłatach patentowych mogą zatem polegać bądź na niewykonaniu wymogów formalnych, bądź na rozmyślnem uchylaniu się od obowiązku wykupu patentu. Obok tych wykroczeń stoi wykroczenie lub występek zgoła innej natury — potajemna sprzedaż trunków bez odnośnego pozwolenia, a co zatem idzie, i bez patentu, gdyż, jak wyżej zaznaczono, patent może wykupić tylko posiadający koncesję. Zgodnie z tem § 2 Rozp. Rady Ministrów z dnia 26 listopada 1923 r. (poz. 1000), który zastąpił przepis § 5 Rozp. Rady Ministrów z dnia 24 maja 1923 r. (poz. 401), przewiduje w stosunku do nieuiszczenia opłaty patentowej dwa wypadki: spóźnienie się z opłatą albo jakiekolwiek inne wykroczenie formalne i t. zw. „defraudację podatkową". Przez defraudację podatkową rzeczony przepis § 2 Rozp. poz. 1000/23 rozumie „ prowadzenie bez wykupienia patentu w wartości

unormowanej w § 1 tegoż Rozp. zakładów przemysłowych i handlowych, wyszczególnionych w art. 512, 513, 1035 i ust. 2 art. 1057/1 załącznika do § 1 Rozp. Rady Ministrów z dnia 22. października 1922 r. (poz. 879), tudzież z art. 948 i 949 załącznika do Rozp. Rady Ministrów z d. 24 maja 1923 r. (poz. 401)". Przepis ten jest zatem sankcją karną do art. 511 ust. akcyz, oraz § 2 Rozp. Ministra Skarbu z dnia 26 października 1922 r. (poz. 888).

Potajemna sprzedaż napojów alkoholowych nie jest „prowadzeniem zakładu", lecz zabronionym procederem, który, jako taki, oczywiście, nie może być źródłem dochodu państwowego i nie ulega opodatkowaniu, zwłaszcza zaś nie może być obłożony opłatą patentową, uiszczaną przez ściśle ograniczone co do ilości „miejsca sprzedaży" i przez „koncesjonowanych sprzedawców". Dochód Państwa z opłaty patentowej od zakładów sprzedaży napojów alkoholowych jest ograniczony ilością miejsc sprzedaży (art. 516 ust. akcyz.), których liczbę art. 5 Ustawy z dnia 23 kwietnia 1920 r. (poz. 210) ustala: jedno jedno na 2500 mieszkańców, a zatem potajemna sprzedaż napojów alkoholowych, jako nie stanowiąca źródła dochodu państwowego, nie stanowi „defraudacji podatkowej".

Ale nie tylko istota podatku patentowego przemawia za tem, że potajemna sprzedaż trunków nie może być uważana za defraudację podatkową, lecz i treść art. 510, 511 i 513 ust akcyz., zarówno w dawnej, jak i w nowej redakcji, świadczy, że w tych art. jest mowa jedynie o zakładach jawnych i koncesjonowanych. W art. bowiem 510 wprost się mówi, że opłatę patentową pobiera się „od fabryk, wyrabiających trunki wyskokowe.... oraz od zakładów, które sprzedają trunki wyskokowe". Ustawa zaś akcyzowa potajemnych przedsiębiorstw tego rodzaju nigdzie nie nazywa fabrykami lub zakładami, lecz używa wyrażeń, jak np. „fabryka potajemna" (art. 1067), „poza fabrykami" (art. 1068, 1069), „pomieszczenie o charakterze fabryki" (art. 1070), „zbycie albo sprzedaż niedozwolona" (art. 1102, 1103 i 1112) i t. d. Brzmienie zaś art. 513 jeszcze wyraźniej podkreśla, że do wykupu patentów są obowiązane zakłady sprzedaży napojów alkoholowych, „o ile posiadają prawo do sprzedaży wódek i innych napojów", albo „posiadające prawo do sprzedaży winą., piwa, porteru lub miodu", t. j. zakłady legalne. Wreszcie wyrażenie § 2 Rozp. Rady Ministrów z dnia 26 listopada 1923 r., że „do czasu wykupienia patentu przedsiębiorstwo ulega zamknięciu" niezbicie świadczy, że w rzeczonym § jest mowa jedynie o przedsiębior-

stwach, mających prawo do wykupienia patentu, t. j. legalnych, przedsiębiorstwa zaś potajemne oczywiście ulegają zamknięciu nie tymczasowemu, do czasu wykupienia patentu, czego przy najlepszej chęci uskutecznić nie mogą, lecz stałemu. Tym sposobem przez „defraudację podatkową" ze strony zakładu sprzedaży trunków, przewidzianą w § 2 Rozp. Rady Ministrów z dnia 26 listopada 1923 r., należy rozumieć uchylenie się zakładu koncesjonowanego, czyli mającego prawo do sprzedaży napojów wyskokowych danej kategorji, od wykupienia patentu w wartości, unormowanej w § 1 rzeczonego Rozporządzenia. Defraudacja podatkowa, jak również wykroczenie przeciwko przepisom porządkowym o opłacie patentowej, na mocy §§ 5 i 6 Rozp. Rady Ministrów z dnia 24 maja 1923 r. poz. 401 i § 2 Rozp. Rady Ministrów z dnia 26 listopada 1923 r. poz. 1000, ulegają karze grzywny, wymierzonej w drodze administracyjnej przez władze skarbowe I. instancji.

Potajemna sprzedaż napojów wyskokowych przez osoby, bądź nie mające wogóle koncesji, bądź mające koncesje na sprzedaż innej kategorji napojów, jak to już wyjaśniano wyżej, nie stanowi „defraudacji podatkowej", natomiast jest wykroczeniem lub występkiem przeciwko przepisom porządkowym, regulującym tryb otwarcia i prowadzenia zakładów sprzedaży napojów wyskokowych, a mianowicie przeciwko przepisowi art. 558 ust. akcyz.; zmienionemu i uzupełnionemu przez Ustawę o organizacji władz i urzędów skarbowych z dnia 31 lipca 1919 r. (poz. 391), oraz przez Ustawę o ograniczeniach w sprzedaży napojów alkoholowych z dnia 23 kwietnia 1920 r.

Wobec powyższego uznać należy, iż przestępstwa, przewidziane w art. 1110 i 1111 ust. akcyz., które przed wydaniem przytoczonych powyżej Rozporządzeń Rady Ministrów mogły być popełniane zarówno przez osoby, prowadzące handel na mocy uzyskanej koncesji, lecz nie mające patentu, jak i przez osoby, nie mające ani koncesji, ani patentu, uległy na mocy rzeczonych Rozporządzeń rozdwojeniu. Sprzedawcy koncesjonowani, a więc prowadzący handel napojami wyskokowemi legalnie, w razie niewykupienia patentu popełniają tylko defraudację podatkową i ulegają za to karze grzywny w myśl § 5 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 maja 1923 r., osoby zaś, nie mające właściwej koncesji, a co za tem idzie, i patentu dopuszczają się potajemnego handlu napojami wyskokowemi i popełniają przestępstwo z art. 1110 i 1111 ust. akcyz., które nie tylko nie zostały uchylone, lecz nawet na mocy § 1

Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 października 1922 r. (poz. 879) moc ich została rozciągnięta na cały obszar Rzeczypospolitej (O. Kompletu całej Izby II. z dnia 19. 10. 1925 II. K. 2176/24).

Ustawa postępowania karnego.

Art. 128. Z zestawienia art. 128, ust. 8 art. 142, 170 i **181** U. P. K. wynika niewątpliwie, że strony, a więc i oskarżyciel publiczny (prokurator, władza administracyjna, pokrzywdzony) w sprawach sądownictwa pokojowego mogą aż do chwili upływu terminu apelacyjnego oświadczyć Sądowi, że się zrzekają prawa zaskarżenia wyroku, który w tym wypadku niezwłocznie się uprawomacnia. Natomiast z zestawienia art. 128, 142 i 181 U. P. K., z jednej strony, z art. 830--833, 836 i 941 U. P. K., z drugiej strony, należy dojść do wniosku, że zrzeczenie się prawa zaskarżenia wyroku w Sądzie Okręgowym, wyrokującym w I. instancji, oraz w Sądzie Apelacyjnym nie jest dopuszczalne, a przynajmniej żadnych skutków prawnych za sobą nie pociąga.

Co do możliwości cofnięcia już założonej skargi apelacyjnej odpowiedzi tak wyraźnej w przepisach U. P. K. znaleźć nie można i dla tego tę kwestję można rozstrzygnąć, opierając się na ogólnym duchu ustawy (art. 12 U. P. K.). Przedewszystkiem należy podkreślić ścisłą granice, jaką U. P. K. przeprowadza pomiędzy sprawami z oskarżenia prywatnego a sprawami, ściganemi z urzędu: oskarżyciel prywatny jest przez cały czas wyłącznym gospodarzem oskarżenia; może on, aż do chwili uprawomocnienia się wyroku, pojednać się z oskarżonym, może przez sam fakt niestawienia się na rozprawę główną spowodować umorzenie sprawy (art. 135 i 593 U. P. K.). Jest to zrozumiałe, gdyż oskarżyciel prywatny jest wyłącznym właścicielem tych praw i dóbr, jakich broni w procesie karnym. Dla tego cofnięcie przez niego złożonej skargi apelacyjnej musi być dopuszczalne i wiążące dla Sądu. Inaczej rzecz się przedstawia w sprawach, ściganych z urzędu. W tych sprawach gospodarzem oskarżenia nie jest ani osoba, pokrzywdzona przez przestępstwo, ani też przedstawiciel urzędu prokuratorskiego, jeno sam Sąd. Wskazuje na to ust. 4 art. 42 U. P. K., który nakazuje Sądowi Pokoju, w razie bezpośredniego zauważenia przestępstw, ulegających ściganiu z urzędu, wszczynać sprawy nawet w braku skargi pokrzywdzonego lub doniesienia właściwej władzy. Wypływa to także z zestawienia art. 527, 528, 529^{1},537, 538 i 539 U. P. K., które

dają Sądowi prawo zarówno umorzyć sprawę wbrew zdaniu prokuratora (art. 527) lub osób, pokrzywdzonych przez przestępstwo (art. 528[2]), jak i nadać sprawie bieg wbrew wnioskowi prokuratora (art. 537—539). Zasada ta jest najzupełniej zrozumiała: w sprawach o przestępstwo, ściągane z urzędu, nie chodzi o dobro osoby prywatnej, jeno o interes publiczny — o prawo państwa do wymierzenia kary przestępcy, a wykonanie tego prawa powinno należeć wyłącznie do Sądu. Skoro zaś wyłącznym gospodarzem w tych sprawach jest Sąd, to, oczywiście, cofnięcie przez oskarżyciela publicznego złożonej przezeń skargi apelacyjnej nie może wiązać Sądu i powodowali umorzenia sprawy. Tym sposobem oskarżyciel publiczny (prokurator, władza policyjna lub inna administracyjna, pokrzywdzony) może zrzec się prawa do zaskarżenia wyroku I. instancji w sprawach sądownictwa pokojowego (art. 128, 142 i 181 U. P. K.); prokurator w Sądzie Okręgowym, wyrokującym w i. instancji, i w Sądzie Apelacyjnym zrzec się tego prawa nie może; cofnąć zaś złożonej przez siebie skargi apelacyjnej oskarżyciel publiczny ani w Sądzie Okręgowym, wyrokującym w II. instancji (prokurator, władza policyjna lub administracyjne, pokrzywdzony), ani w Sądzie Pokoju, wyrokującym w I. instancji, ani w Sądzie Apelacyjnym (prokurator) nie ma prawa (O. Kompletu całej Izby II. z dnia 28. maja 1925 II. K. 58/25).

Art. 693. W myśl wyraźnego przepisu prawa (art. 693 U. P. K.), osoba, biorąca udział w sprawie, nie może być badana jako znawca. Sąd tedy, wysłuchując oskarżyciela w charakterze znawcy, w sposób istotny pogwałcił obowiązujące przepisy procesowe, którego uchybienia nie usprawiedliwia wniosek Sądu, iż chodziło mu tylko o niezależne od sprawy wiadomości naukowe, bo ustawa, do konkretnych przecie czynów stosowana, takich wyjątków nie uznaje (O. Kompletu całej Izby II. z dnia 28. maja 1925 II. K. 260/25).

Art. 889 i 891. Art. 891 U. P. K, stanowi, iż zwiększenie kary lub wyrzeczenie jej względem oskarżonego, uniewinnionego wyrokiem I. instancji, może nastąpić w drodze apelacji o tyle tylko, o ile w tym przedmiocie założył apelację prokurator lub oskarżyciel prywatny. Złożono, w myśl cytowanego art., skarga apelacyjna urzędu prokuratorskiego w przedmiocie niewłaściwego wymiaru kary przez Sąd I. instancji polegać może bądź na żądaniu zwiększenia wymiaru kary (względnie wyrzeczenia kary w stosunku do oskarżonego,

uniewinnionego wyrokiem I. instancji), bądź na żądaniu sprostowania wyroku I. instancji wobec niezgodnego z ustawą wymiaru kary. W pierwszym z przytoczonych wypadków odnośna część skargi apelacyjnej składać się może z dwóch części, a mianowicie: z wniosku zasadniczego o zwiększenie wymiaru kary oraz, ewentualnie, z opinji o tem, jaki mianowicie jej wymiar, w granicach ustawowych, urząd prokuratorski uznawałby za słuszne do czynu oskarżonego zastosować. W wypadku, gdy skarga apelacyjna (urzędu prokuratorskiego) obydwa powyższe pierwiastki, t. j. wniosek o zwiększenie kary i opinję co do jej wymiaru w sobie łączy, rozróżniać należy podwójną rolę, w której urząd prokuratorski przed sądem II-giej instancji występuje. Wniosek o zwiększenie kary składa prokurator, jako strona w procesie, i od faktu złożenia tego wniosku (istotna część skargi apelacyjnej) zależy samo spowodowanie postępowania apelacyjnego z ewentualnemi skutkami, przewidzianemi w art. 891 U. P. K. Przeciwnie rzecz się ma w stosunku do opinji urzędu prokuratorskiego co do samego wymiaru kary. Spełniając tę zupełnie fakultatywną, przez ustawę nie zakazaną czynność, urząd prokuratorski występuje przed Sądem II. instancji w roli urzędowego opinjodawcy i znaczenie tej opinji jest równie dla Sądu nie krępujące, jak i składane przez urząd prokuratorski, w myśl art. 740 U. P. K., oświadczenia, które, zgodnie z wyjaśnieniami Sądu Najwyższego (1/20), Sądu nie wiążą. Wobec powyższego Sąd Apelacyjny mocen jest wymierzyć karę oskarżonemu, nie krępując się wymiarem jej, proponowanym przez urząd prokuratorski (O. Kompletu całej Izby II. z dnia 23. kwietnia 1925 II. K. 385/25).

Piotr Leśniowski, Podprokurator Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo karne Sądu Najwyższego (b. zabór austrjacki)

§ 58 u. k.

282) Daleka nawet czynność przygotowawcza, o ile jest przedsięwzięciem, zmierzającem do celów, w § 58 u. k. określonych, a także usiłowane w rozumieniu § 9 u. k. nakłanianie do działań, w § 58 u. k. wymienionych, podpadła już pod pojęcie dokonanej zbrodni zdrady głównej. (3 lipca 1925 Kr. 251/25).

§§ 58 i 65 u. k.

283) Zbieg zbrodni z § 58 c) ze zbrodnią z § 65 a) b) u, k. jest możliwy. (25 września 1925 Kr. 325/25).

§ 81 u. k.

284) Gwałtowne działanie, wymagane w § 81 u. k., może być zwrócone nietylko wprost przeciw osobie urzędowej, ale także pośrednio za pomocą jakiegoś narzędzia lub przez użycie siły fizycznej względem przedmiotu, trzymanego przez tę osobę, n. p. przez gwałtowne wprawienie w ruch pojazdu, przytrzymywanego przez posterunkowego w czasie przeszukiwania wozu. (9 września 1925 Kr. 160/25).

§ 98 b) u. k.

285) Wystarcza, jeżeli pogróżki w rozumieniu § 98 b) u. k. wedle miary przedmiotowej były zdolne, wywołać uzasadnioną obawę, wcale zaś nie potrzeba, aby zagrożony istotnie ich się obawiał lub do żądania osoby grożącej zastosował się. (16 września 1925 Kr. 148/25).

§ 140 u. k.

286) Zasada odpowiedzialności każdego ze sprawców napadu, wykonanego w zmowie, za cały skutek ich wspólnego działania ma zastosowanie także przy zbrodni zabójstwa z § 140 u. k. (17 czerwca Kr. 234/25).

§ 176 I u. k.

287) Kradzież z nałogu zachodzi w tych wypadkach, kiedy sprawca, powtarzając kradzieże, okazuje trwałą skłonność do ich popełniania przy każdej nadarzającej się sposobności, aczkolwiek mógłby w godziwy sposób zdobyć środki na swe utrzymanie. (10 czerwca 1925 Kr. 193/25).

§ 182 u. k.

288) Kurs giełdowy waluty zagranicznej, jako odpowiadający sile nabywczej tej waluty, stanowi podstawę do oznaczenia jej wartości. (18 września 1925 Kr. 194/25).

§§ 187 i 188 b) u. k.

289) Do skuteczności układu, zawartego w myśl § 188 b) u. k. potrzeba, aby poszkodowany przyjął zobowiązanie

sprawcy, by szkoda, którą sprawca ma wynagrodzić, była dokładnie oznaczona, oraz by określono termin, w którym wynagrodzenie szkody ma nastąpić. (18 września 1925 Kr. 237/25).

290) Przy rozstrzyganiu pytania, czy sprawca szkodę w całości wynagrodził, należy, o ile chodzi o gotówkę, mieć wzgląd także na dewaluację. (18 września 1925 Kr. 237/25).

291) Zwierzchnością w rozumieniu § 187 u. k. są tylko te władze i urzędy państwowe, które są powołane do ścigania przestępstw, określonych w ustawach karnych. (18 września 1925 Kr. 237/25).

§ **197 u. k.**

292) Świadome przytoczenie w procesie cywilnym okoliczności nieprawdziwych lub zamilczenie faktów wiadomych wtedy tylko mogłoby mieć cechy działania podstępnego!, gdyby sprawca użył nadto środków, mających na celu udaremnienie obrony stronie przeciwnej lub stworzenie takiej sytuacji procesowej, w której sąd musiałby powziąć na podstawie nieprawdziwego stanu rzeczy, bez możności sprawdzenia go, decyzję, dla strony przeciwnej szkodliwą. (28 lipca 1925 Kr. 323/25).

§ **206 u. k**.

293) Do ważności małżeństwa drugiego, zawartego przez obywatela polskiego zagranicą, wystarcza dla istoty zbrodni dwużeństwa zachowanie formalności, przepisanych ustawą zagraniczną. (26 czerwca 1925 Kr. 236/25).

294) Dla zbrodni dwużeństwa wystarcza zachowanie istotnej formy **zawarcia** małżeństwa drugiego. Skazaniu za tę zbrodnię nie stoi na przeszkodzie okoliczność, że małżeństwo drugie jest nieważne także i z innej jeszcze przyczyny, prócz dwużeństwa. (26 czerwca 1925 Kr. 236/25).

§ **273 u. k,**

295) W wypadku popełnienia przez nieletniego czynu, mającego cechy występku lub wykroczenia (§ 269 b) u. k.) sad karny nie może orzekać ani o winie nieletniego ani o jego obowiązku ponoszenia kosztów postępowania karnego. (14 października 1925 Kr. 439/25).

Ustawa o zgromadzeniach.

296) Do wymogów ustawy o zgromadzeniach z d. 15 listopada 1867 Nr. 135 austr. dz. u. powinien stosować się także

i ten, kto urządza zgromadzenie publiczne, celem wykonania obrzędów wyznania, przez Państwo nieuznanego.

Zebranie takie, nieograniczone do osób, imiennie zaproszonych, lecz dostępne dla wszystkich wyznawców, jest zgromadzeniem publicznem. (1 lipca 1925 Kr. 307/25).

297) Tylko osoby, urządzające zgromadzenie, mogą wykroczyć przeciw przepisowi § 2 ustawy o zgromadzeniach. Przemawiający na zgromadzeniu, urządzonem przez inne osoby bez zachowania przepisanych ustawą formalności? może odpowiadać za treść, ale nie za sam fakt przemówienia. (11 sierpnia 1925 Kr. 379/25).

298) Ustawa o zabezpieczeniu bytu rodzinom osób, pełniących służbę wojsk.

Przepis art. 3 ust. z d. 15 lipca 1920 (Dz. Ust. Nr. 62, poz. 403) nie ma sankcji karnej. (14 października 1925 Kr. 437/25).

299) Ustawa amnestyjna.

Przestępstwami, wypływającemi z pobudek społecznych w rozumieniu, ustawy amnestyjnej (art. 6) mogą być jedynie wystąpienia na rzecz pewnej grupy ludzi, związanych interesami klasowemi. (2 października 1925 Kr. 232/25).

§ **258** p. k.

300) Wyrażona w § 258 p. k. zasada swobodnej sędziowskiej oceny dowodów nie pozwala na zupełną dowolność w przyjmowaniu okoliczności faktycznych za udowodnione. Ustawa wymaga, aby przekonanie sądu oparte było na logicznem rozumowaniu i krytycznem zbadaniu całokształtu wyników rozprawy, a wyrazem tak uzasadnionego przekonania sędziowskiego mają być powody wyroku. (9 października **1925 Kr.** 344/25).

Józef Prokopowicz,
Prokurator przy Sądzie Najwyższym.

Orzecznictwo karne Sądu Najwyższego (b. zabór pruski)

I. KODEKS KARNY z 1871 r.

a) Część ogólna.

§2.

1. Zasada: „lex posterior derogat priori" odnosi się również do Konstytucji Rzp. P. (16. V. 25, 134/25).
2. Przerachowanie grzywny wedle dnia popełnienia przestępstwa stanowi obrazę § 32. Rozp. Rady Min. Dz. U. R. P. DOZ. 89/24. (31. III. 25, 405/24, OSP. IV. Nr. 238).

§4.

3. W przedmiocie unieważnienia opcji obywatela polskiego na rzecz Niemiec, z powodu przymusu, Traktat Wersalski żadnych nie zawiera postanowień. (W. N. T. A. z 24. I. 24, I. rej. 279/23. Zb. Nr. 280).[1])
4. Zaniedbanie rozpatrzenia zarzutu, iż opcja, przewidziana w art. 91. Wersalskiego Traktatu Pokojowego z 28. czerwca 1919 r., DOZ. 200. Dz. U. R. P. z 1920 r., dokonana została pod przymusem, stanowi istotną wadliwość dostępowania. (W. N. T. A.[1]) z 11. IV. 24, 1. rej. 954/22. Zb. Nr. 364).
5. Cofnięcie prawnie złożonej opcji, przewidzianej w powyższym artykule, jest bezskuteczne. — Ważność oświadczenia woli w przedmiocie opcji, ocenia się według ogólnych zasad prawnych. (W. N. T. A. z 11. IV. 24, 1. rej. 931/22. Zb. Nr. 366).

§ 32.

6. Sądowe ukaranie za przewinienia, stojące w związku z wykonywaniem zawodu akuszerskiego, uprawniają do odebrania świadectwa akuszerskiego na zasadzie § 53/2 łącznie z § 33. niem. ustawy procederowej z 21. czerwca 1869 -- 26. lipca 1900. (W. N. T. A. z 17. III. 24, I. rej. 1007/22. Zb. Orz. Nr. 336).

§ 48.

7. Prowokacja ściąga odpowiedzialność prowokującego, nie wyłącza zaś odpowiedzialności sprowokowanego. Spro-

[1]) Wyrok Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

wokowany sprawca przestępstwa odpowiada zań na zasadach ogólnych. Pod tym względem ani nauka, ani ustawy karne nie czynią żadnych zastrzeżeń lub wyjątków. Prawo bowiem karze za każdy czyn przestępny, popełniony w warunkach poczytalności, szczególne zaś przyczyny i okoliczności, które ten czyn wywołały, mogą wpływać jedynie na wymiar kary, lecz nie rodzą bezkarności. (27. VII. 25, 417/24; por. OSP. II. Nr. 94 i 100).

§ 53.

8. W wypadku bezprawnej napaści nikt nie ma obowiązku oglądania się na ewentualną i domniemaną pomoc, lecz ma najzupełniejsze prawo bronić się przed napaścią wszelkiemi, rozporządzalnemi środkami do jej odparcia, tembardziej, że pomoc taka może okazać się złudną. (18. V. 25, 95/25).
9. Wykonanie obrony koniecznej nie jest również zależne od ostrzeżenia napastnika o zamiarze odparcia ataku. (ibid.).

§74.

10. Jak długo kara łączna nie została uchylona, tak długo kary poszczególne nie mają żadnej samoistnej doniosłości i zwłaszcza, o ile chodzi o wykonanie, pozbawione są one znaczenia prawnego, skoro wykonaniu ulegają nie kary poszczególne, lecz jedynie i wyłącznie kara łączna. Tak samo przedstawia się stan prawny w wypadku, gdy kara łączna ma być dopiero orzeczona (§492 UPK.). Z zanikiem kar poszczególnych wobec kary łącznej ustawodawstwo liczy się do tego stopnia, że gdy chce, ażeby kara poszczególna nie znikła zupełnie pod względem wywieranych, przez się, skutków prawnych, to musi drogą wyraźnego i szczególnego przepisu prawnego, utrzymać jej żywotność obok kary łącznej np. w wypadku § 1680 K. C. (WPK. z 15. X. 25, 366/24).
11. W razie uchylenia zaskarżonego wyroku w ustępie, dotyczącym wymiaru kary łącznej i kar poszczególnych jednemu z oskarżonych, w myśl zasady, wyrażonej w wyroku S. N. z 30. IV. 24, 84/24,[2]) należy uchylić karę, wymierzoną współoskarżonemu, kórego zasada ta nie dotyczy, jeżeli wykluczyć nie można, że połączenie choćby z mocy

[2]) P. t. 19. str. 1204 w V roczniku „Ruchu pr., ekon. i socj."

§ 236 UPK. sprawy przeciw niemu z sprawą przeciw tamtym, mogło mieć wpływ na wymiar kary za przestępstwo jemu zarzucone. (30. XI. 25, 410/25).

b) Część szczegółowa.

§117.

12. Uczeń leśny nie należy do pierwszej grupy osób, wymienionych w § **117** K. K. (urzędników leśnych lub łowieckich). Państwowy urzędnik leśny (nadleśniczy) nie może skutecznie przelać sam swoich praw, które mu służą z mocy prawa publicznego, może natomiast ustanowić go dozorcą imieniem Skarbu Państwa, jako właściciela lasu. (WPK.[2]) z 15. X. 25, 366/24).

§131.

13. Faktami w rozumieniu § 131 K. K. są konkretne zdarzenia, będące współczesnemi. lub minionemi zjawiskami, które mogą być przedmiotem zmysłowego spostrzegania. Jeżeli byt i rodzaj wewnętrznych przeżyć mogą być wykazane na zewnątrz, a przeto i zmysłowo spostrzeżone, to i one wchodzą w obręb faktów. Z tego względu przeżycia wewnętrzne, jak zamiary, cele i motywy podpadają pod pojęcie faktów o tyle, o ile znajdują w takim, podlegającym poznaniu, stosunku do konkretnych zdarzeń zewnętrznym, że stają się spostrzegalnemi w świecie zewnętrznym[4]) (30. XI. 25, 410/25).

§147.

14. „Zaopatrzenie się w pieniądze podrobione lub sfałszowane" oznacza nabycie pieniędzy umyślne i połączone z świadomością, że są podrobione lub sfałszowane. „Puszczenie ich w obieg" (p. też § 146) oznacza zaś bezpośrednio lub pośrednio spowodowanie osobie trzeciej, by je przyjęto jako prawdziwe. (28. IX 25, 336/25).

§ 230 K. K.

15. Wyższa karygodność z § 230/2 K. K. ustawowo przewidziana jest na wypadek, gdy uszkodzicielem jest osoba, która ze względu na szczególne stosunki (spełnianie urzędu, wykonywanie zawodu lub przemysłu) obowiązana jest

[3]) Wyrok zespołu całej Izby V.

[4]) Ebermayer D. Reichs Str. G. B., II wyd. str. 386, uw. 2. do § 131 K. K.

do szczególnej staranności. Staranność owa jednak, wychodząca poza normalne granice, istnieć może tylko wówczas, gdy czynność, powodująca uszkodzenie ciała wchodzi wogóle w zakres działania danego urzędu, zawodu czy przemysłu. Za uszkodzenie cielesne z niedbalstwa, będące następstwem zabronionego akuszerce zabiegu operacyjnego, ulega ona karze z § 230/1 nie zaś z § 230/2 K. K. (30. XI. 25, 436/25).

§§ **257, 259.**

16. Jeżeli oskarżony, ukrywając przedmiot, pochodzący z przestępstwa, nie miał na względzie własnej korzyści, lecz jedynie zabezpieczenie sprawcy przestępstwa zdobyczy, lub uchronienie go przed karą, natenczas czyn jego podpadać może pod § 257 K. K., nie zaś pod § 259 K. K. (31. VII. 25, 261/25).

§ **259.**

17. Że rzecz, będąca przedmiotem paserstwa jest uzyskana drogą przestępstwa, skierowanego przeciw prawom majątkowym osoby trzeciej, paser musi być świadom w chwili przestępnego działania. (31. VIII. 25, 264/25).
18. Do ustalenia winy pasera nie wystarcza ogólnikowy wywód, że nabywca mógł poznać, iż pozbywający nie jest uczciwym człowiekiem, mianowicie trudni się kradzieżami, mógł więc powziąć podejrzenie, że przedmiot nie jest nabyty w drodze godziwej". (13. VIII. 24, 203/24.

§348.

19. Urzędnik wojskowy, prowadzący kasę oddziału kontroli gospodarczej morskiej nie jest urzędnikiem w rozumieniu § 348 K. K., upoważnionym do sporządzania dokumentów publicznych lub urzędnikiem, któremu dokument taki z urzędu jest powierzony lub dostępny. (WNSW[6]) z 24. XI. 23, R. 1010/23. Zb. Nr. 314).
20. Do podmiotowej istoty występku z § 348 K. K. nie jest wymagana świadomość, że w swoim zakresie działania stwierdza fakt nieprawdziwy, mający doniosłość. (4. VI. 25, 166/25).
21. W razie ustalenia, że przedsięwzięta przez sprawcę czynność należała do jego obowiązków, o zastosowaniu §§ 132, 271 lub 263 K. K. mowy być nie może. (ibid.).

[5]) Wyrok Najwyższego Sądu Wojskowego.

§359.

22. Inspektor więzienny, mianowany z pośród urzędników przez naczelnika sądu powiatowego a nie przez prezesa sądu apelacyjnego nie jest w tym zakresie urzędnikiem w rozumieniu § 359 K. K., jako mianowany przez władzę niewłaściwą. (13. VI. 25, 136/25, OSP IV. Nr. 431).

§ 360. 1 11.

23. Istota „ciężkiego wybryku" wobec zestawienia go z „hałasem„ zakłócającym spokój" polega na tem, że jest cm skierowany wyłącznie przeciwko zewnętrznemu porządkowi publicznemu (30. XI. 25. 410/25), narusza on przeto ogólną obyczajność powszechną (Verkehrssitte), będącą regulatorem stosunków między ludźmi pod względem zewnętrznym, i zapewniając ich trwałość oraz przyzwoitość[6]) [7])
24. Zewnętrzna trwałość porządku publicznego jest naruszona lub zagrożona, gdy poznawalne zewnętrzne stosunki wzajemne ludzi (lub rzeczy) zostają przeciwstawione obyczajowi powszechnemu, albo też przez to zagrożone; miarodajną jest zewnętrzna poznawalność powyższych stosunków między ludźmi[8]).
25. Wybryk musi bezpośrednio dotykać publiczności i to fizycznie a choćby i psychicznie[9]), to jedynie w powyższych zewnętrznie poznawalnych stosunkach wzajemnych; naruszenie tylko sfery uczuć i przeżyć wewnętrznych nie wystarcza[10]).
26. Zakłócenie poglądów pojedynczych jednostek oraz całych warstw ludności na stosunki wzajemne, na naród, państwo, prawo, religje, nakazy i zakazy rozumu lub na moralność, nie jest wybrykiem, choćby dotykało publiczność dotkliwie; do ochrony wewnętrznych uczuć i przeżyć z dziedziny politycznej, narodowościowej, religijnej, wy-

[6]) Ebermayer 1, c. str. 1005.

[7]) Frank. Das Str. G. B. f. d. Deutsche Reich II, str. 334.

[8]) Frank 1. c. str. 334.

[9]) Frank 1. c. str. 335.

[10]) Frank 1. c. str. 334. Liszt, Lehrb. d. d. Str. R. XII i XIII wyd. str. 623.

znani owej, socjalnej, obyczajowej, służą nie przepisy ogólnej obyczajności powszechnej, lecz inne postanowienia karne [11]).

27. Ciężki wybryk może być dokonany i w prasie, lecz i wtedy jest on karalny jedynie w wypadku, gdy narusza zewnętrzną obyczajność powszechną [12]). (30. XI. 25, 410/25) [13])

II. Ustawa o zwalczaniu lichwy wojennej z d. 2. lipca 1920. (Dz. U. R. P, Nr. 67, poz. 449).

Art. 23.

28. Do bytu przestępstwa z art. 23. nie wystarcza samo przekroczenie norm czynszowych ustawy o ochronie lokatorów. (6. VI. 25, ZS 19/25) [14]).

29. Czynsz nie jest oczywiście nadmierny, jeżeli po zwaloryzowaniu go nie przekroczył zwaloryzowanych stawek ustawowych; jest on natomiast oczywiście nadmierny wówczas, jeżeli mimo zwaloryzowania przekroczył zwaloryzowaną pełną stawkę przedwojennego czynszu z czerwca 1914. W obrębie tych granic należy pozostawić sędziemu swobodę indywidualnego traktowania każdego poszczególnego wypadku, przy uwzględnieniu wszystkich ujawniających się okoliczności, których z góry przewidzieć i określić niepodobna, a które mogą się odnosić zarówno do miejsca lub czasu, jak i do przedmiotu najmu, z tem jednakowoż zastrzeżeniem, że jeśli po uwzględnieniu wszystkich tych okoliczności i mimo nich okaże się, iż wynajmujący żądał czynszu wyższego, niż zwaloryzowany czynsz ustawowy, z zamiarem, chociażby tylko wynikowym, przeciwdziałania dążeniom i tendencji ustawy o ochronie lokatorów, natenczas czyn przedstawi się jako oczywiście nadmierny w rozumieniu art. 23. (ibid).

[11]) Ebermayer (ibid.) i cytowane tam orzecznictwo Sądu Rzeszy niemieckiej.

[12]) Ebermayer l. c. str. 1007 i cytowane tam orzecznictwo tegoż sądu.

[13]) Por. t. 48. w V. roczniku „Ruchu pr., ek. i socj.", str. 877 i wyr. I. II. S. N. z u. II. 24, K. 4777/23. Zb. Orz. I. II. z 1924 r. T. I. Nr. 32, p. s, str. 64.

[14]) Wyrok Ogólnego Zgromadzenia Sądu Najwyższego.

Art. 24. l. 2. i 4.

30. Pierwsza forma zbrodni z art. 24. 1. 2., mianowicie skupywanie zapasów i t. d., w celu sprowadzenia lub utrzymania zwyżki cen, z istoty swej umiejscowiona jest na obszarze państwa, gdzie się skupywania dopuszczono (w konkretnym wypadku na obszarze Państwa Polskiego). Przy drugiej formie odróżnić należy dwa składniki czynu, które mogą być (i w danym wypadku były, względnie, wedle zamiaru sprawcy miały być) popełnione na dwóch różnych obszarach państwowych (skupywania dokonano na Pomorzu, zysk natomiast miał być osiągnięty na obszarze wolnego miasta Gdańska). Chcąc ocenić, czy taka forma czynu podpada pod § 24. 1. 2, trzeba zbadać, jakiemu celowi przepis ten służy. Nie ulega wątpliwości, że służy on ochronie konsumpcji krajowej. W razie gdy „zysk oczywiście nadmierny" osiągnięty miał być, wedle zamiaru sprawcy zagranicą (samo zaś skupywanie, niepopełnione „w celu sprowadzenia lub utrzymania zwyżki cen" nie może wpłynąć ujemnie na konsumpcję krajową), to czyn taki, wedle dorozumianej woli ustawodawcy, karze z art. powyższego nie podlega (w tym duchu wyr. Izby V. z 25. VI. 21. 49/20 O. S. P. I. 129, inaczej wyrok Izby III. S. N. z 29. IX. 20. 254/20 O. S. P. I. 124) dotyczący handlu łańcuchowego w rozumieniu § 23 L. 4 austr. rozp. z 24. III, 17. Dz. Ust. Nr. 131. nie sprzeciwiający się jednak zasadzie powyższej, jeżeli się zważy, że handel łańcuchowy już pojęciowo musi móc wywołać lub utrzymać zwyżkę cen przedmiotów powszedniego użytku, zdolny jest więc szkodzić konsumpcji i w takim razie, gdy z dwu ostatnich ogniw, pomiędzy które wciska się zbędny pośrednik, jedno (przedostatnie) jest w kraju, ostatnie zaś zagranicą. (6. VI. 25, Z. S. 18/25; por. wyr. III. I. S. N. z 3. I. 24, 4272/23 O. S. P. III. 447 odnośnie do skupywania zapasów).

Art. 24. l. 4.

31. Okoliczność, że zbędny pośrednik sprzedawał towar jako ostatnie już ogniwo łańcucha, bezpośrednio spożywcom, nie wyklucza odpowiedzialności z art. 24. L. 4. (ibid).

32. Do istoty podmiotowej handlu łańcuchowego wystarcza stwierdzona świadomość sprawcy, że handlował przedmiotami z art. 1. jako zbędne ogniwo pośrednie i to w celach zysku nieprawnego, (ibid).

Art. 27.

33. Według wykładni gramatycznej, logicznej i historycznej odrzucić należy karygodność własnego, z niedbalstwa popełnionego czynu, przedstawiającego (się przedmiotowo jako t. zw. lichwa wojenna (6. VI. 25. Z. S. 2/25).

III. Ustawa z d. 6. lipca 1923. w przedmiocie amnestii z powodu uznania granic Rzp.

(Dz. U. R. P. Nr. 71, poz. 555)

34. Art. 3. p. a. ma na względzie tylko czyny, którym towarzyszy zamiar wyrządzenia Państwu Polskiemu szkody, przysporzenie zaś obcemu państwu korzyści (29. X. 24, 293/24, O. S. P. IV, Nr. 147).
35. Pytanie, czy przy złagodzeniu kary na zasadzie powyższej ustawy amnestyjnej należy mieć na względzie kary poszczególne, czy karę łączną, rozstrzygnąć należy w kierunku drugiej alternatywy (W. P. K. z 15. X. 25, 366/24).

Dr. Ryszard Leżański
sędzia Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo Sądu Najwyższego w sprawach dyscyplinarnych z Ziem Zachodnich Rzp. Polskiej*).

21. Pytanie: „czy sędzia, przeszedłszy z służby sędziowskiej, sprawowanej na ziemiach polskich w jednem z państw zaborczych, do. takiejże służby w Rzp. P., za naruszenie obowiązków przy sprawowaniu, w czasie poprzedniej służby, funkcji sędziowskich, może obecnie być pociągnięty do odpowiedzialności w drodze dyscyplinarnej?" — należy rozstrzygnąć w sensie twierdzącym. Rzp. Polskiej nie może być obojętnem. jak sędzia przejęty do służby w sądach polskich spełniał swe obowiązki w czasie służby poprzedniej, lecz przeciwnie Zarząd wymiaru sprawiedliwości musi dbać o to, aby pozyskać siły najlepsze, w każdym zaś razie, aby jednostka, która *z* powodu naruszenia obowiązków w czasie pełnienia służby poprzedniej, zachwiała ku sobie zaufanie, nie traktować

*) Dalszy ciąg tez ogłoszonych w TV. tomie „Ruchu prawn, i ekon.", str. 96 n.

narówni z jednostkami o nieskazitelnej przeszłości sędziowskiej i nie powierzać im funkcyj, których, z powodu zmniejszenia ku nim zaufania nie sa godnymi. (Uchw. z d. 12. maja 1922 r. Ds. V. 10/21).

22. W postępowaniu dyscyplinarnem przeciw sędziemu z b. dzielnicy pruskiej, który dopuścił się przewinienia dyscyplinarnego w służbie austrjackiej mają zastosowanie przepisy proceduralne pr. ust. z d. 7. maja 1851. Z. U. pr. str. 218, normy jej natomiast z dziedziny prawa materialnego (w przedmiocie kwalifikacji przestępstw dyscyplinarnych, kar i t. p.) tylko o tyle, o ile austr. ust. z d. 21. maja 1868 r. Dz. U. Nr. 46. nie jest od nich łagodniejszą (ibid).

23. Prawnego stosunku urzędnika, a również i sędziego, do Państwa nie można uważać za umowę, którąby oni mogli rozwiązać przez jednostronne oświadczenie zrzeczenia się zajmowanego stanowiska i związanych z nim praw. (2. X. 24, Dz. 1/22).

24. Moc obowiązującą Dekretu Naczelnika Państwa z d. 8. lutego 1919 r. Dz. Pr. Nr. 20. — jak to wynika z treści jego i brzmienia napisu — jest terytorjalnie ograniczona do b. zaboru austrjackiego, art. 4. tegoż dekretu może się zatem odnosić tylko do tego obszaru. Wobec tego reskrypt, którym Min. Sprawiedl. „odstępuje" sędziego z dotychczasowej służby w b. zaborze austr. do b. dzielnicy pr., bez oznaczenia stanowiska służbowego i miejsca urzędowania, może mieć tylko znaczenie, że Min. Sprawiedliwości wyraża swą zgodę na to, aby ów sędzia objął stanowisko sędziego b. dz. pr., opuszczając jednocześnie zajmowane podotąd stanowisko sędziowskie w b. zaborze austr. (ibid).

25. Art. 1. Rozp. Min. b. dz. pr. z 19. listop. 1919 r. (Tyg. Urzęd. Nr. 64, str. 347) w przedmiocie uposażenia funkcjonariuszy państwowych, wskazuje dowodnie na to, że etatowym urzędnikiem (sędzią) z prawem db uposażenia, przewidzianego w Rozo. Kom. Nacz. R. Lud. z dn. 31. lipca 1919 r. (Tyg. Urzęd. Nr. 34, str. 187) był tylko urzędnik (sędzia) „ustanowiony przez właściwą władzę w drodze piśmiennej nominacji". Z tego wynika, że piśmienna nominacja była warunkiem nabycia pełni praw. złączonych ze stanowiskiem służbowem. Skoro tak jest, to musi się też uznać, że nominacja stawała się skuteczną dopiero z chwilą, gdy urzędnik (sędzia) otrzymał w drodze urzędowej zawiadomienie o dokonaniu piśmiennej no-

minacji, co mogło nastąpić albo przez doręczenie dekretu nominacyjnego, lub też przez osobne zawiadomienie. Przed doręczeniem nie stawał się sędzia w b. dz. pr. (ibid).

26. Zasada „ne bis in idem" ma zastosowanie również w wzajemnym stosunku postępowania karnego do dyscyplinarnego. Znalazła ona wyraz w §§ 3 i 4 pr. ust. dysc. Dla sędziów z dh. 27. V. 1851 r. Zb. ust. pr. str. 218 n. i 26. III. 1856 r. Zb. ust. pr. str. 201 n. jak w §§ 4 i 5 pr. ust. dysc. dla urzędników niesędziowskich z dn. 21. VII. 1852 r., jakoteż w §§ 77, 78. ust., normującej stosunki urzędnicze Rzeszy niem. z dl. 31. III. 1873 (Reichsbeamtengesetz) i! w § 65. ordynacji adwokackiej w kierunku przewagi (causa major) postępowania karnego nad dyscyiplinarnem, nietylko w tym sensie, że w toku postępowania (śledztwa) w sądzie karnym o te same fakta, które stanowią jego przedmiot, nie wolno wdrażać postępowania dyscyplinarnego, wdrożone zaś już poprzednio postępowanie takie należy zawiesić aż do prawomocnego zakończenia postępowania karnego, lecz i w tem znaczeniu, że prawomocne wyroki sądu karnego mają pewien decydujący, i to krępujący, wpływ na postępowanie dyscyplinarne. Wpływ ten polega na tem, że sąd dyscyplinarny związany jest negatywnem ustaleniem wydanego, przez sąd karny, wyroku uwalniającego, iż przewidziany w maiterjalnym przepisie karnym ustawowy stan faktyczny przestępstwa (wykroczenia, występku lub zbrodni), które stanowiło przedmiot postępowania karnego nie został urzeczywistniony. To negatywne ustalenie sądu karnego, jako zawarte w samem jego orzeczeniu, wiąże sąd dyscyplinarny, bez względu na to, czy uwolnienie nastąpiło na mocy pozytywnego, z motywów wyroku wynikającego, stwierdzenia, że oskarżony zarzuconego mu czynu nie popełnił, czy też z powodu braku, zdaniem sądu wyrokującego, dostatecznych dowodów jego winy. W myśl § 4/1 ust. dysc. dla sędziów (i odpowiedników tegoż przepisu w przytoczonych powyżej ustawach) przeciwko oskarżonemu o czyn przestępny, wobec uwalniającego go prawomocnego wyroku sądu karnego, dopuszczalne jest w dalszym następstwie postępowanie dyscyplinarne co do faktów, które były przedmiotem rozprawy w toku postępowania karnego, jedynie jeszcze o tyle, o ile fakty te, same w sobie, oraz niezależnie i w oderwaniu od ustawowego stanu faktycznego przestępstwa, który był przedmiotem

postępowania karnego, zawierają w sobie cechy występku dyscyplinarnego (15, V. 24, Ds. 4/24).

27. Zasada „ne bis in idem" ma na względzie tożsamość faktów, jako takich, (t. j. wydarzeń w świecie zewnętrznym) a nie ich ocenę prawną (ibid).

29. Sędziemu, skazanemu na życie restauracyjne, nie można czynić zarzutu z nieodgraniczania się od innych gości restauracyjnych. W obecnych czasach panowania zasad demokratycznych nakaz utrzymywania stosunków towarzyskich, li z pewnemi sferami t. zw. wyższej inteligencji, nie dalby się dostatecznie usprawiedliwić, zwłaszcza, że sędziemu, jako obywatelowi, nie można zamykać drogi do zapoznania się, zapomocą wymiany myśli z rozmaitemi kołami społeczeństwa, z potrzebami społecznemi, — wiadomościami tak potrzebnemi, również w zakresie zawodu sędziowskiego (19. V. 25, Ds. 118/25).

29. Odwoławczy sąd dyscyplinarny mocen jest odrzucić wniosek o zbadanie świadków na fakty ogólnikowe, których stwierdzenie nie wykluczałoby prawdziwości ustaleń sądu pierwszej instancji co do faktów konkretnych (ibid).

Dr. Ryszard Leżański
sędzia Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo cywilne Sądu Najwyższego (b. zabór rosyjski)

Kodeks Napoleona.

Art. 682. 1. Prawo Przechodu, przewidziane artykułem 682-gim, może być żądane nie tylko przez te grunty, które bezpośrednio graniczą z dziedziną zamkniętą. Wyjście na drogę publiczną, którego ma prawo domagać się właściciel dziedziny zamkniętej, powinno odpowiadać potrzebom gospodarczym tej dziedziny, a zatem może ono zawierać, oprócz prawa Przechodu, prawo przejazdu, urządzonego stosownie do potrzeb, czy to charakteru rolniczego, czy nawet przemysłowego. Niedostępność wyjścia na drogę publiczną jest równoznaczna z brakiem takiego wyjścia (O. z 9. 9. 25, I C. 753/24).

2. Gdy dziedzina jest zamknięta, można dochodzić wyjścia na drogę publiczną trybem skargi posesoryjnej, nie legitymując się ani wyrokiem, ani tytułem, ustanawiającym służebność. Dziedzina może być uznane za zamkniętą, gdy bez-

pośredni dostęp do drogi publicznej prowadzi przez trzęsawisko, przez które przejazd ciężkim wozem jest niemożliwy. Korzystanie z przejazdu w warunkach, przewidzianych art. 682, wyklucza powoływanie się ze strony właściciela dziedziny obciążonej na art. 2232 k. c. (O. z 26. 8. 25, I. C. 691/24).

Art. 1729. Jeżeli lokator obraca rzecz najętą na inny użytek niż ten, na jaki była przeznaczona, wypuszczający w najem mocen jest żądać rozwiązania najmu, niezależnie od tego, czy wskutek tej zmiany może dlań wyniknąć szkoda (O. z 16. 9. 25, 1 C. 1732/24).

Art. 2279. Przepis, iż co do ruchomości posiadanie staje za tytuł, osłania jedynie nabywcę dobrej wiary; przeciwko posiadaczowi rzeczy ruchomej, którego dobra wiara nie broni, skarga o odzyskanie może być wytoczona w ciągu lat trzydziestu (O. z 12. 8. 25, I C. 634/24).

Zwód ustaw cywilnych rosyjskich.

Art. 442. Służebność pastwiska wymaga tytułu i nie może być nabyta przez przedawnienie. Istnienie tytułu, w razie zniszczenia lub zaginienia dokumentu z przyczyny od strony niezależnej, mogłoby być ustalane zeznaniami świadków tylko przy złożeniu początku dowodu na piśmie (art. 101^{1}) upc.) (O. z 8. 7. 25, I C. 2057/23).

Art. 548 i **555.** W wykonaniu prawa pierwokupu, współwłaściciel niepodzielnej nieruchomości wspólnej może wprost żądać uznania siebie za właściciela udziału, którego sprzedaż osobie trzeciej była zamierzona (O. z 27. 8. 25, I C. 2090/23).

Art. 1068^{2}. Art. 1068^{2} nie zawiera ograniczenia, iżby zapisobiorcą majątku rodowego mógł być tylko krewny, mający wspólnego z testatorem protoplastę w osobie pierwszego nabywcy tego majątku; wystarcza należenie do. rodu, z którego majątek doszedł do testatora, skoro bowiem w myśl art. 196 i 1112 ród jest to związek osób od wspólnego protoplasty pochodzących, za protoplastę uważać należy nie tylko pierwszego nabywcę majątku, lecz każdego z jego przodków. Przepisy, ograniczające rozrządzanie majątkami rodowemi (na obszarze województwa wołyńskiego uchylone rozporządzeniem komisarza Naczel. Z. Wsch. i Fr. Pod. z dnia 10. 5. 1920, Dz. Urz. Z. Wsch. i Fr. Pod. poz. 136), jako stanowiące wyjątek od uświęconej przez Zwód praw cywilnych zupełnej swobody dysponowania swem mieniem przez testament, ulegają ścisłej wykładni (O. z 27. 8. 25, I C. 697/24).

Art. 1184. 1. Ukaz z dnia 9. listopada 1906 r. i ustawa z d. czerwca 1910 r. w przedmiocie ustroju rolnego włościan nie uchyliły postanowień art. 1184 p. 5 Zwodu pr. cyw. i art. 13 ustawy og. włość, (dodatek do t. IX Zwodu), a zatem sądy, w sprawach spadkowych włościańskich, mogą się kierować zwyczajami miejscowemi (O. z 1. 7. 25, I C. 265/24).

2. Opierając się na zwyczaju miejscowym, może sąd uznać prawa spadkowe „prymaka" (O. z 8. 7. 25, I C. 2054/23).

Art. 1528. Czy, w razie niemożności wykonania w całości umowy przyrzeczenia sprzedaży, poszczególni kupujący mają prawo do nabycia przypadających na nich części nieruchomości, należy to od ustalenia na podstawie wykładni umowy, jaki był zamiar umawiających się stron: sprzedaż niepodzielnie całości, czy też — udziałów (ilej części) oddzielnym nabywcom (O. z 1. 7. 25, I C. 271/25).

Ochrona lokatorów.

1. Najem zewnętrznej ściany domu na umieszczenie szafki reklamowej lub handlowej nie podpada pod przepisy ustawy z d. 18. 12. 20 o ochronie lokatorów (O. z 19. 8. 25, I C. 1548/24).

2. Z art. 11 ust. 2 lit. a) ustawy z d. 11. kwietnia 1924 o ochronie lokatorów nie wynika, iżby wypuszczający w najem, dla skuteczności wypowiedzenia najmu z powodu zalegania z zapłatą dwu kolejnych rat komornego, miał obowiązek przed każdym terminem upominać się o zapłatę; wystarcza upomnienie jednokrotne (O. z 16. 7. 25, I C. 752/25).

3. Postanowienie art. 12 ust. 1 ustawy z d. 11. 4. 1924, udzielające ochrony spadkobiercom zmarłego lokatora tylko najbliższych stopni, nie ma zastosowania do tych przypadków, gdy śmierć lokatora zaszła przed 1 czerwca 1924 r.; stosuje się wtedy zasady, wypowiedziane przez Sąd Najwyższy w orzeczeniu N. 131 z r. 1923 (zbiór urzędowy) (O. z *26.* 8. 25, 1 C. 1916/24).

Dekret z d. 7 lutego 1919 r. o rejestrze handlowym..

Udzielenie danemu przedsiębiorstwu przez władze skarbowe patentu i świadectwa przemysłowego nie przesądza kwestji, czy firma tego przedsiębiorstwa odpowiada wymaganiom prawa, o czem władne są orzekać jedynie właściwe władze sądowo-rejestrowe. Art. 24 dekretu z d. 7 lutego 1919 o rejestrze handlowym (Dz. pr. N 14/1919 poz. 164), ustanawiający zasadę prawdziwości firmy, ma zastosowanie względem

wszystkich handlujących, a nie tylko względem handlujących jednoosobowo; skoro więc sąd odwoławczy doszedł do wniosku (który to wniosek nie ulega sprawdzeniu w postępowaniu kasacyjnem), że w firmie przedsiębiorstwa wileńskiego dodatek: „Poznańskie Towarzystwo" jest niezgodny z rzeczywistością i może wprowadzić w błąd osoby trzecie, to zasadnie zatwierdził decyzję sędziego rejestrowego (Sąd Okręgowy w Wilnie), odmawiającą zarejestrowania pomienionej firmy (O. z 10. 9. 25, I C. 2169/23).

Ustawa z d. 16 maja 1922 poz. 324 w przedmiocie powołania Nadzw. Komisji Rozj.

O ile orzeczenie Nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej ustanawia termin trwania umowy, oraz wypowiedzenia służby dozorców domowych, spory o rozwiązanie umowy z winy jednej ze stron, przed upływem owego terminu, nie ulegają jurysdykcji sądów (O. z 3/10. 9. 25, I C. 513/24).

Ustawa postępowania cywilnego.

Art. 10^2. Zwyczaj miejscowy może być ustalony za pomocą dowodów wszelkiego rodzaju, nie wyłączając dowodu ze świadków (O. z 1.7/25, I C. 265/24).

Art. 55^1 i 273. Powództwo o eksmisję, z powodu upływu terminu najmu, jest powództwem o wartości nieokreślonej (O. z 9. 7. 25 I C. 1258/24).

Art. 131 i 706. Sąd Najwyższy w trybie kas. wchodzi w rozpoznanie zarzutu obrazy art. 131 (względnie 706) upc. jedynie wtedy, gdy żądania skargi powodowej były sformułowane ściśle i przejrzyście; gdy zaś treść skargi była przedmiotem rozważania stron i sądów merytorycznych, ostateczny wniosek sądu wyrokującego w kwestji, czego mianowicie żądał powód, należy do istoty sprawy i nie ulega kontroli kasacyjnej (O. z 1. 7. 25, I C. 2038/23).

Art. 142 i 711. Nie jest dopuszczalna skarga incydentalna do Sądu Najwyższego na odmowę umotywowania wyroku, co wszakże nie wyłącza wkroczenia Sądu Najwyższego w trybie nadzoru (art. 3 lit. b) dekretu z d. 8 lutego 1919 r. poz. 199). Motywy wyroku nie mogą być dziełem sędziego, który nie brał udziału w wydaniu sentencji, dlatego też z art. 27 przep. przech. do upc. bynajmniej nie wynika, iżby sąd polski był obowiązany uzasadniać wyrok, zapadły w b. sądzie rosyjskim. Wyrok b. sądu rosyjskiego, przez tenże sąd nie umotywowany,

ulega kasacji, jako uchybiający art. 142 (711) upc. (O. z 9. 9. 25, I C. 2130/24).

Art. 185. W sprawach, należących w 1-szej instancji do sądów pokoju, opozycja trzeciego (por. art. 792 p. 3 upc.) nie jest dopuszczalna (O. z 12. 8. 25, I C. 1515/24).

Art. 189 i 801. Skarga na decyzję sądu 2-giej instancji w przedmiocie sprostowania protokółu posiedzenia sądowego, wniesiona wbrew art. 801 (189) upc. wprost do Sądu Najwyższego, rozpoznaniu nie ulega (O. z 1. 7. 25, I C. 271/25).

Art. 896. Skierowanie sprawy do trybu wykonawczego jest pozostawione inicjatywie Sądu, gdy na przewodzie sądowym ustalone zostanie prawo do odszkodowania, lecz złożony materiał dowodowy nie jest dostateczny do określenia wysokości szkód i strat; wniosek sądu co do konieczności rozpoznania sprawy w trybie wykonawczym, jako wysnuty z oceny materiału dowodowego, nie ulega sprowadzeniu w postępowaniu kasacyjnem (O. z 20. 8. 25, I C. 655/24).

Art. 1496. Samowolne wycięcie drzew na gruncie, będącym w cudzem posiadaniu, jest czynem zakłócającym posiadanie i przeto uzasadnia wystąpienie ze skargą posesoryjną (O. z 15. 7. 25, I C. 1457/24).

Bolesław P o h o r e c k i, prokurator przy Sądzie Najwyższym.

Orzecznictwo cywilne Sądu Najwyższego (b. zabór austrjacki)

Kodeks cywilny.

§ 94. Ustawowy spadkobierca żony może dochodzić nieważności jej małżeństwa (O. z 5 marca 1924 R. 97/24).

§ **163.** Exceptio plurium concubentium nie jest dopuszczalna (O. z 7. października 1925, Rw. 1547/25).

§ **282.** Przeciw kuratorowi ustanowionemu dla nieobecnego, osoba zastąpiona nie może wnieść skargi o roszczenia z tytułu zarządu jej majątkiem, dopóki nie zażądała od kuratora w drodze niespornej złożenia rachunku końcowego (O. z 20 października 1925, R. 759/25).

§ **879** L. 4. Przepis § 934 uc. o podwyższeniu ceny kupna do kwoty wartości zwyczajnej rzeczy sprzedanej celem odparcia zarzutu pokrzywdzenia ponad połowę wartości nie ma zastosowania w wypadkach nieważności umowy z § 879 L. 4 uc. (O. z 13 października 1925, Rw. 1393/25).

§§ **948 i 1380.** obdarowujący nie może odwołać ugody, którą zawarł w procesie wdrożonym przez siebie o odwołanie darowizny z powodu grubej niewdzięczności obdarowanego, a którą to ugodą pozostawił obdarowanemu na własność część nieruchomości darowanej mu poprzednio za zrzeczeniem się przez tegoż reszty tej nieruchomości (O. z 7 października 1925, Rw. 1275/25).

§ **1096.** Biorącemu w najem należy się od właściciela domu tytułem odszkodowania za nieoddanie lokalu restauracyjnego zysk utracony jedynie za czas, na który umowę najmu zawarto, a nie za czas, na któryby się umowa najmu przedłużyła na zasadzie przepisów o ochronie lokatorów (O. z 1 października 1925, Rw. 1161/25).

§ **1415.** Wierzyciel hipoteczny nie jest obowiązany do przyjęcia częściowej spłaty wierzytelności i wystawienia kwitu ekstabulacyjnego o częściowej spłacie (O. z 7 października 1925, Rw. 1090/25).

Waloryzacja. § 29. Przy przerachowaniu reszty ceny kupna należy wziąć za podstawę oznaczenie stopy przerachowania czas zawarcia punktacji, a nie późniejszy czas wystawienia dokumentu hipotecznego (O. z 7 października 1925, R. 668/25).

§ **47**. Przy przerachowaniu w drodze postępowania egzekucyjnego obowiązują czasokresy ordynacji egzekucyjnej o środkach prawnych (O. z 7 października 1925, R. 692/25).

§ **50.** Można ustanowić kuratora dla wierzycieli - krajowców austriackich towarzystw ubezpieczeniowych, gdyż zawarcie konwencji z Austrją w przedmiocie przerachowania wierzytelności z umów ubezpieczeniowych, przewidzianej w art. 94 i 215 traktatu pokoju w St. Germain nie jest obecnie aktualne; natomiast nie byłoby na razie na czasie ustanowienie takiegoż kuratora dla wierzycieli towarzystw ubezpieczeniowych trjestyńskich, gdyż zawarcie odnośnej konwencji z Włochami jest w toku (O. z 6 października i 27 października 1925, R. 475/25 i 738/25 co do Austrji a z 6 października 1925 R. 499/25 i 561/25 co do Włoch).

Ochrona lokatorów. Art. 2 ust. 1 lit. b ustawy z 11 kwietnia 1924 Dz. Ust. poz. 406. Ochrona lokatorów zajmujących pomieszczenie w koszarach państwowych ograniczona jest do zachowania przez państwo terminu wypowiedzenia oznaczonego art. 2 ust. 2 ustawy (O. z 13 października 1923, Rw. 1475/25).

Art. 2 ust. 1 lit. e. 1. Usunięcia dozorcy domowego z mieszkania po rozwiązaniu z nim stosunku służbowego nie można dochodzić drogą postępowania awizacyjnego (O. z 7 października 1925, Rw. 1923/25).

2. Mieszkanie służbowe robotnika kopalnianego, kory wystąpił ze służby, może być przez przedsiębiorstwo wypowiedziane na trzy miesiące przed upływem kwartału bez podania przyczyny wypowiedzenia (O. z 7 października 1925, Rw. 1699/25).

3. Wypowiedzenie mieszkania służbowego może się odbyć także pozasądownie (O. z 27 października 1925, Rw. 1964/25).

4. Rewizja w sprawach o opuszczenie mieszkania służbowego jest dopuszczalna tylko w granicach wartości przedmiotu sporu oznaczonych § 502 ust. 2 L. 1 i 2 pc. w brzmieniu rozporządzenie z 18 lutego 1924 poz. 156 D. U. (O. z 3 czerwca 1925, Rw. 1044/25).

Art. 2 ust. 1 lit. k. Oddanie gruntu celem wystawienia na nim kantyny kasarnianej jest najmem placu, nie korzystającym z ochrony lokatorów (O. z 13 października 1925, Rw. 1924/25).

Art. 2 ust. 2. Termin rozwiązania umowy o używanie mieszkania wprowadzony art. 2 ust. 2 wyklucza zastosowanie miejscowych terminów wypowiedzenia przewidzianych w § 560 L. 2 pc. (O. z 27 Daździernika 1925, Rw. 1821 do 1828/25).

Ar. 5 ust. 2. Ustalenia komornego podstawowego nie można dochodzić drogą sądowego postępowania niespornego (O. z 13 października 1925, R. 733/25).

Art. 11 ust. 2. Niezapłacenie przez lokatora kosztów odnowienia budynku wyłożonych przez właściciela nie jest ważną przyczyną wypowiedzenia (O. z 13 października 1925, Rw. 1949/25).

Art. 11 ust. 2 lit i. Wypowiedzenie mieszkania celem oddania go pracownikowi nie jest uzasadnione, jeżeli pracownik ten ma inne mieszkanie (O. z 7 października 1925, Rw. 1421/25).

Art. 23. Sześciomiesięczny termin odroczenia wyprowadzenia się przewidziany dla bezrobotnych liczy się od dnia, w którym lokator według wypowiedzenia ma się wyprowadzić, nie zaś od daty późniejszego uprawomocnienia się wyroku, utrzymującego wypowiedzenie w mocy. Żądanie o przyznanie sześciomiesięcznego terminu odroczenia postawione po

zapadnięciu wyroku, poza postępowaniem egzekucyjnem należy uważać za wniosek o uzupełnienie wyroku z § 423 pc. (O. z 13 października 1925, R. 748/25).

Kodeks handlowy.

Art. 133. Nie można w drodze postępowania niespornego oddać przymusowo likwidatorowi spółki jawnej — choćby przez sąd mianowanemu — przedsiębiorstwa handlowego spółki celem przeprowadzenia likwidacji (O. z 7 października 1925, R. 641/28).

Procedura cywilna.

Art. XLII ustawy wprowadczei. Nie można żądać zaprzysiężenia rachunków złożonych przez osobę korzystającą z rzeczy cudzej w złej wierze (O. z 27 października 1925, Rw. 1460/25).

§ 38. Jeżeli wyrok pierwszej instancji doręczono stronie samej, działającej bez pełnomocnika procesowego a odwołanie wniesie adwokat bez pełnomocnictwa i pełnomocnictwa tego dodatkowo nie dostarczy, należy odrzucić odwołanie jako wniesione przez osobę do tego nie upoważnioną. Jeżeli zaś wyrok doręczono adwokatowi, który oświadcza następnie, że pełnomocnictwo przez niego przedłożone nie jest autentyczne, a strona sama w procesie osobiście nie występowała, należy uchylić wyrok jako nieważny i nałożyć na adwokata koszty postępowania (§§ 39 i 51 pc.) (O. z 13 października 1925, Rw. 1479/25 i 1474/25).

§ **411.** Wyrok zasądzający pozwanego na spełnienie skargą dochodzonego świadczenia za równoczesną **zapłatą przez** powoda pewnej kwoty, nie przesądza dalszym roszczeniom pozwanego przeciw powodowi (O. z 13 października 1925, R. 639/25).

§ **522.** Do załatwienia rekursu od uchwały sądu okręgowego jako odwoławczego nakładającej karę porządkową, powołany jest Sad Najwyższy a nie Sąd Apelacyjny (O. z 4 lutego 1925, R. 56/25).

§ **532.** Do rozpoznania skargi o wznowienie opartej na nowych faktach, właściwym jest w pierwszej instancji sąd odwoławczy, gdy skarga dotyczy tylko ustaleń poczynionych przez sąd odwoławczy na zasadzie uzupełnienia postępowania dowodowego, nie zaś ustaleń sądu pierwszej instancji (O. z 13 października 1925, R. 732/25).

§ 584. O unieważnieniu zapisu Sądu Polubownego wskutek bezowocnego upływu czasu, w którym orzeczenie sądu polubownego miało zapaść, rozstrzyga sąd po wysłuchaniu stron uchwałą (O. z 7 października 1925, R 722/25).

Postępowanie niesporne.

Ustawy z 31 marca 1918 Dpp. Nr. 128 i 129 o uznaniu za zmarłego mają zastosowanie także do osób, które dobrowolnie wyszły z wojskami rosyjskiemi za granicę i tam zaginęły (O. z 13 października 1925, R. 747/25).

Dr. Włodzimierz Dbałowski, sędzia Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo cywilne Sądu Najwyższego (b. zabór pruski)

1. Sumę rewizyjną w sporze o ustalenie mocy obowiązującej kontraktu najmu oznacza kwota czynszu przypadającego na cały czas sporny.

   Orzeczenie z 25 września 1925 r. C 185/25.

2. Okoliczność, że sąd w przedmiocie wymagającym pewnego znawstwa dokonał ustaleń bez pomocy znawcy, stanowi usterkę postępowania.

   Wyrok z 2 października 1925 r. C 364/24.

3. a) Prawomocny wyrok ustalający, że kontrakt dzierżawy jeziora przez wypowiedzenie skutku nie utracił i ma mimo niego trwać nadal przez czas umówiony, nie stoi na przeszkodzie wytoczeniu nowego powództwa o uznanie nieważności kontraktu z powodu niestosunkowości czynszu dzierżawnego,
   b) Przepis art. 2. rozp. min. b. dz. pruskiej z 12 marca 1920, wedle którego tracą wartość z dnia 1 lipca 1920 kontrakty dzierżawy, zawarte przez reprezentacje gminne, nie odnosi się do kontraktu zawartego przez państwo pruskie (Komisję Kolonizacyjną).

   Wyrok z 25 września 1925 r. C 128/25.

4. W sprawach, w których suma rewizyjna oznaczona jest w markach polskich, w celu ocenienia dopuszczalności rewizji należy porównać wartość przedmiotu zażalenia oznaczoną w markach polskich z tą sumą.

   Orzeczenie pełnego kompletu z 10. 10. 1925 r. C 162/24.

5. Dobrowolne opuszczenie przez dzierżawcę dzierżawy, sprzedanie inwentarza i wyprowadzenie się do Niemiec mogą posłużyć za podstawę do przyjęcia rozwiązania kontraktu dzierżawy.
   Wyrok z 13 marca 1925 r. C 13/25.
6. Wykluczone jest przywrócenie do pierwotnego stanu czasokresu do uzasadnienia odwołania, jeżeli nie skorzystano z możności zażądania przedłużenia czasokresu lub wniesienia uzasadnienia niekompletnego.
   Wyrok z 9 października 1925 r. C 98/25.
7. § 177 niem. ustawy o post. niesp. nie wymaga, aby w tekście protokółu zaznaczono osobno, że odczytanie i przyjęcie jego odbyło się w obecności sędziego i przybranego sekretarza.
   Wyrok z 25 września 1925 r. C 115/25.
8. Termin do przekazania ceny kupna do banku, zakreślony w umowie zawartej telegraficznie w czasie szybkiego spadku marki polskiej, uchodzić musi za termin ścisły; nie jest on zachowany przez przekazanie pieniędzy do banku dla przekazującego.
   Wyrok z 26 czerwca 1925 r. C 100/25.

Dr. Tadeusz Bujak, Sędzia Sądu Najwyższ.

Orzecznictwo Najwyż. Trybunału Administracyjnego

I. Postępowanie przed Najw. Trybunałem Administracyjnym.

1. Orzeczenie lub zarządzenie władzy zgodne w swej treści z prośbą skarżącego, nie podlega zaskarżeniu do N. T. A. jako niestanowiące orzeczenia względnie zarządzenia po myśli art. 9 ustawy z dnia 3 sierpnia 1922 poz. 600 Dz. Ust. (18. 9. 1925 r. L. Rej. 13/25).

2. Decyzja Dematu przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu w sprawie spornej o własność przedmiotów likwidacji jest jedynie oświadczeniem strony, nie podlegającem zaskarżeniu do N. T. A. (art. 3 a ustawy w dnia 3. 8. 1922 poz. 600 Dz. Ust.). (9. 6. 1925 r. L. Rej. 305/24).

3. Skargi na decyzje władz administracyjnych w sprawie dopuszczenia wnoszenia postępowania administracyjnego nie są wyłączone z pod właściwości N. T.. A. (1. 10. 1925 r. L. Rej. 1854/23).

II. Postępowanie przed władzami administracyinemi.

4. Najwyższy Trybunał Administracyjny winien decyzję władzy administracyjnej, odmawiającą żądaniu strony z powołaniem się na to, że sprawa została już załatwioną inną prawomocną decyzją, uznać za nielegalną, jeżeli do owego pierwotnego załatwienia sprawy był właściwy sąd zwyczajny, a nie władza administracyjna. (9. 5. 1925 r. L. Rej. 517/24 i 484/24).

5. Jeżeli władza administracyjna pierwszej instancji orzekła merytorycznie — mimo swej niewłaściwości do orzekania w danej sprawie — to uchylenie takiego orzeczenia przez drugą (ostatnią) instancję administracyjną, jest legalne — mimo nietrafnego uzasadnienia tego ostatniego orzeczenia. (17. 9. 1925 r. L. Rej. 86/24).

III. Sprawy podatków i opłat państwowych i samorządowych.

6. W doborze rzeczoznawców organy, obliczające podatek., są jedynie krepowane przepisami art. 75 L. 2, ustawy o państw, podatku przemysłowym z 14 maja 1923 poz. 412 Dz. Ust., niezależnie od wniosków stron. (11. 9. 1925 r. L. Rej. 308/24).

7. Skup i cerowanie worków celem ich sprzedaży w oddzielnym zakładzie handlowym tego samego przedsiębiorcy stanowi w myśl art. 1, 11 i 12 ustawy o państw, podatku przemysłowym z 14 maja 1923 poz. 412 Dz. Ust. samoistne przedsiębiorstwo przemysłowe i podlega jako takie w myśl art. 5 L. 1 i 8 ustawy podatkowi (9. 9. 1925 r. L. Rej. 156/24).

8. Kwestję, czy pomieszczenie składowe znajduje się przy zakładzie handlowym w rozumieniu art. 423 ros. ust. o pod. bezpośred. wydanie z r. 1903, należy oceniać jedynie wedle kryterjów fizycznych. (7. 10. 1925 r. L. Rej. 341/24).

9. Protokóły posiedzeń rady nadzorczej towarzystwa akcyjnego, o ile zawierają upoważnienie udzielone przez radę nadzorczą dyrekcji danego towarzystwa dokonania nominacji i podwyżej płac funkcjonarjuszów towarzystwa nie są jeszcze udokumentowaniem tych nominacyj i podwyżek płac jako dokonanych aktów prawnych w rozumieniu § 1 A 3 ustawy należytościowej z dnia 9 lutego 1850 Dz. U. P. austr. Nr. 50 oraz poz. 40 a) taryfy cytowanej ustawy w brzmieniu ustawy z dnia 13 grudnia 1862 Dz. U. P. austr. Nr. 89 — przyczem bez znaczenia jest okoliczność, że w myśl postanowień statutu towarzystwa decyzje w przedmiocie wspomnianych nominacyj i podwyżek płac są wyłączną atrybucją rady nadzorczej oraz, że wzmiankowane upoważnienie wymienia i oznacza szczegółowe nominacje i podwyżki płac, na które się rozciąga. (12. 6. 1925 r. L. Rej. 258/24).

10. Do skarg, wnoszonych do N. T. A. na zasadzie § 28 pruskiej ustawy z 23/4 1906 o daninach powiatowych i prowincjonalnych nie ma zastosowania ustawa z 3. 8. 1922 Dz. U. p. 600 o N. T. A. a w szczególności jej art. 10, lecz przepis tegoż § 28 ustawy z 23/4 1906 oraz przepisy ustawy o ogólnym zarządzie kraju z 30. 7. 1883. (8. 10. 1925 r. L. Rej. 1626/24).

IV. Sprawy urzędników i funkcjonarjuszów państwowych.

11. a) Pierwszy Prezes Najw. Trybunału .Administracyjnego jest zgodnie z art. 7 ustawy z 3. b. 1922 r. Dz. Ust.

poz. 600 w zakresie mianowania urzędników N. T. A. zrównamy z władzami naczelnemi w rozumieniu art. 17 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. Dz. Ust. poz. 164.

b) Przy mianowaniu urzędnika Najw. Trybunału Admin. na piaty stopień służbowy winien Pierwszy Prezes tegoż Trybunału uzyskać uprzednio zgodę Prezesa Rady Ministrów. (8. 6. 1925 r. L. Rej. 1764/24).

12. Zwolnienie ze służby mianowanego za wypowiedzeniem pracownika kolei państwowych na obszarze b. dzielnicy pruskiej na zasadzie przepisów (niemieckiej) ustawy cywilnej przedstawia się jako nielegalne, gdyż wobec przepisów § 16 rozporządzenia administracyjnego dla kolei państwowych w brzmieniu obwieszczenia z dnia 10 maja 1907 (Zbiór Ustaw strona 81 i 82) posiada on charakter państwowego urzędnika bezpośredniego, pozostaje więc w stosunku prawno-publicznym do Państwa. (20. 6. 1925 r. L. Rej. 724/24).

13. Sędzia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w b. dzielnicy pruskiej, pochodzący z wyborów Wydziału Krajowego winien obowiązki sędziowskie spełniać aż do zwolnienia go przez tenże Wydział względnie aż do upływu czasu, na którego przeciąg został wybrany. (25. 6. 1925 r. L. Rej. 847/22).

14. Przy pierwszem zaliczeniu urzędników państwowych do grup uposażenia, ustanowionych ustawą z dnia 9. października 1923 r. Dz. U. poz. 924 decyduje zgodnie z art. 98 tej ustawy ostatnio przed jej wejściem w życie posiadany stopień służbowy a nie pobierane uposażenie wyższego stopnia służbowego. (8. 6. 1925 r. L. Rej. 1764/24).

15. Przy ustaleniu według przepisu art. 99 ustawy z dnia 9 października 1923 r. poz. 924 Dz. Ust. o uposażeniu funkcjonarjuszów cywilnych i wojska terminu początkowego czasu, policzalnego w całości do oznaczenia szczeblu w obrębie grupy uposażenia, decydują daty nominacji i awansów, t. j. daty decyzyj nominacyjnych i awansowych, bądź też w razie podania w osnowie tych decyzyj odrębnych dat ich skuteczności lub ważności, te ostatnie daty. (2. 6. 1925 r. L. Rej. 2120/24).

16. Przepisy objęte art. 16 § 1 ustawy z dnia 5 grudnia 1923 poz. 1107 Dz. U. (o uposażeniu sędziów w sądownictwie powszechnem oraz administracyjnem i prokuratorów) nie czynią żadnej różnicy między sędziami i prokuratorami, którzy wstępują do służby sądowej po raz pierwszy, a tymi którzy do służby tej wstępują ponownie. (20. 9. 1925 r. L. Rej. 2076/24).

17. Czas służby państwowej w b. zaborze rosyjskim na stanowisku kandydata do posad sądowych, przed wydaniem ustaw z d. 3 czerwca 1885 r. (rosyj. Zb. Pr. i Rozp. za 1885 r. N. 61) i z dnia 24 grudnia 1891 r. (ros. Zb. Pr. i Rozp. za 1892 r. N. 3) nie był w b. państwie rosyjskiem zaliczalny do emerytury. (28. 9. 1925 r. L. Pej. 1516/24).

18. Artykuł 44 ustawy emerytalne! z dnia 11. 12. 1923 r. póz. Dz. Ust. 46/924 nie zmienia wcale postanowień artykułu 116 ustawy o państwowej służbie cywilnej z dnia 17. 2. 1922 r. poz. Dz. Ust. 164, gdyż dotyczy tylko wypadku opuszczenia służby z powodu fizycznej niezdolności do jej pełnienia oraz wypadków zwolnienia ze służby na zasadzie art. 54 i 56 tejże ustawy. (29. 9. 1925 r. L. Rej. 1807/24).

V. Sprawy agrarne.

19. Decyzje władz niemieckich co do osad rentowych, obciążonych prawem niepodzielnego dziedziczenia w ramach ustawy z 8 czerwca 1896 S. 124 Zb. ust. niem., są orzeczeniami wchodzącemi w zakres administracji rządowej w rozumieniu art. 1 ustawy z 3 sierpnia 1922 poz. 600 Dz. Ust., i jako takie podlegają orzecznictwu Najwyższego Trybunału Administracyjnego. (22. 6. 1925 r. L. Rej. 1835/23).

20. Nieuregulowanie serwitutów ciążących na nieruchomości, której parcelacja jest zamierzona, jak i niezwolnienie tejże nieruchomości z pod ochrony leśnej, nie stanowią, same przez się, dostatecznej podstawy do odmowy zasadniczego zezwolenia na parcelację, przewidzianego w § 1 rozp. Prezesa Gł. Urz. Ziem. z 27 kwietnia 1921 poz. 264 Dz. Ust., przy wydaniu którego decydujące są postanowienia art. 3 rozp. Tymcz. Rady Ministrów z 1 września 1919 poz. 428 Dz. Ust. (17. 9. 1925 r. L. Rej. 1480/23).

21. Na podstawie art. 7 rozp. Ministra b. dzielnicy pruskiej z 21. 6. 1921 Dz. Urzęd. tegoż Ministerstwa poz. 149 w przedmiocie zezwolenia na przewłaszczenie nieruchomości fabrycznych, oraz nieruchomości miejskich, Urzędy ziemskie nie są właściwe do orzekania o tych sprawach po dniu ogłoszenia tego rozporządzenia, t. j. po 30. 6. 1921 nawet wówczas, jeśli przed tym terminem zapadło'orzeczenie b. Urzędu Osadniczego co do wyż powołanych nieruchomości. (17. 9. 1925 r. L. Rej. 86/24).

22. Uzasadnienie odmowy przewłaszczenia osady rentowej, podlegającej niepodzielnemu dziedziczeniu, względami na

konieczność wymagania od nabywcy specjalnych kwalifikacyj, bez żadnego jednak bliższego faktycznego i prawnego ich omówienia, jest niewystarczające i stanowi wadliwość postępowania w rozumieniu art. 19. ustawy z 3 sierpnia 1922 poz. 600 Dz. Ust. (21. 9. 1925 r. L. Rej. 1658/24).

23. a) Ograniczenie maksymalnej przestrzeni nowotworzonych jednostek gospodarczych do obszaru 45 ha odnosi się jedynie do parcelacji przymusowej, t. j. do gruntów, będących w rozporządzeniu Głównego Urzędu Ziemskiego (Ministerstwa Reform Rolnych), a nie do majątków, parcelowanych dobrowolnie przez właścicieli.

b) Oparcie zarzutu spekulacji gruntami jedynie na tej okoliczności, że nabywca, kupując jednocześnie od jednego i tego samego sprzedawcy kilka działek parcelacyjnych, sporządził na każdą działkę osobny akt kupna, — stanowi wadliwość postępowania w rozumieniu art. 19 ustawy o N. T. A. z dnia 3. 8. 1922 r. Dz. Ust. poz. 600. (28. 9. 1925 r. L. Rej. 296/23).

24. Nie należą do właściwości Najw. Trybunału Admin. skargi na decyzje władz ziemskich, odmawiające zezwolenia na przewłaszczenie w całości osad rentowych, jeżeli zakaz pozbywania osady bez zgody strony drugiej (t. j. Państwa) mieści się w postanowieniach umowy o sprzedaży osady rentowej. (7. 5. 1925 r. L. Rej. 789/23).

25. Okoliczność, że nabywca gruntu z dobrowolnej parcelacji jest nieletni, nie może być same przez się powodem odmowy zezwolenia na przewłaszczenie. (14. 5. 1925 r. L. Rej. 671/23).

26. Postanowienia art. 27 ust. z 15 lipca 1920 poz. 462 Dz. Ust. co do obszaru gruntów sprzedawanych przy parcelacji poszczególnego rodzaju nabywcom odnoszą się tylko do parcelacji majątków będących w rozporządzeniu Głównego Urzędu Ziemskiego (Ministerstwa Reform Rolnych) a nie mają zastosowania do parcelacyj dobrowolnych, chociażby przeprowadzonych przez instytucje do tego przez Ministerstwo Reform Rolnych upoważnione. (14. 5. 1925 r. L. Rej. 738/24).

27. Zarzut spekulacji gruntów uzasadnia odmowę zezwolenia na przewłaszczenie nieruchomości ziemskiej na zasadzie art. 3 rozp. tymcz. Rady Ministrów z 1 września 1919 poz. 428 Dz. Nst. (12. 10. 1925 r. L. Rej. 1689/23).

28. Ogólne skutki, wywołane wojną, nie są równoznaczne ze zniszczeniem przez wypadki wojenne, o którem mówi

art. 1 Część II. p. 8 ustawy z 15. 7. 1920 Dz. Ust. poz. 462 o wykonaniu reformy rolnej. (10. 9. 1925 r. L. Rej. 1539/23).

29. a) Objęcie przez Okręgowy Urząd Ziemski w fizyczne posiadanie i rozporządzanie zgodnie z art. 18 ust. z 15 lipca 1920 poz. 462 Dz. Ust. nieruchomości, wykupionej przymusowo na cele reformy rolnej, następuje dopiero po prawomocnem ukończeniu całego postępowania, unormowanego w art. 6—17 pow. ustawy.

b) Do przymusowego usunięcia właściciela majątku wykupionego na cele reformy rolnej i oddania go w fizyczne posiadanie Okręgowego Urzędu Ziemskiego powołane są w dzielnicy praustrjackiej nie władze administracyjne, lecz właściwe sądy. (5, 10. 1925 r. L. Rej. 756/23).

30. Przy zatwierdzeniu planu parcelacyjnego (art. 6 rozp. tymcz. R. M. z 1 września 1919 poz. 428. Dz. Ust. i § 12 rozp. Prez. G. U. Z. z 30 listopada 1922 poz. 1024 Dz. Ust.), odmowa zezwolenia na nabycie jednej z działek stanowiącej zakład przemysłowy z niezbędnym obszarem ziemi, nie może opierać, się na okolicznościach, że nabywcy nie posiadają odpowiednich kwalifikacyj przemysłowych, że są inni oferenci, zodpowiedniejszemi kwalifikacjami lub że nabywca dopuścił do spółki inne osoby. (8. 10. 1925 r. L. Rej. 514/24).

31. Art. 6 przepisów przechodnich do ustawy postęp, sąd. nie uchyla właściwości Okręgowej Komisji Ziemskiej w sprawach, wynikłych przy regulacji serwitutów, a rozstrzyganych poprzednio w I instancji przez b. Komisje Gubernialne do spraw włościańskich. (21. 9. 1925 r. L. Rej. 1533/23).

32. Art. 6 przepisów przechodnich do U. P. C. nie zmienił właściwości Gł. Urzędu Ziemskiego (Gł. Komisji Ziemskiej) i Prezesa Gł. Urzędu Ziemskiego (Ministra Reform Rolnych), na których z mocy ustaw z 6. 7. 1920 Dz. Ust. poz. 461 i z 11. 8. 1923 Dz. Ust. poz. 706 przeszedł zakres właściwości b. Zarządu dla spraw włościańskich Królestwa Polskiego przy Wydziale Ziemskim Ministerstwa spraw wewnętrznych, oraz b. Ministra spraw wewnętrznych w b. cesarstwie rosyjskiem. (24. 9. 1925 r. L. Rej. 1541/23).

VI. Sprawy przemysłowe i patentowe.

33. Ministerstwo Przemysłu i Handlu może na zasadzie § 146 ustęp 4 austr. ust. przem. w brzmieniu ustawy z dnia 5-go lutego 1907 Dz. u. p. Nr. 26 uchylić z urzędu prawomocną de-

cyzję wojewody w przedmiocie udzielenia koncesji na prowa-, dzenie przemysłu gospodnio-szynkarskiego, jeśli decyzja ta wydana została z naruszeniem obowiązujących przepisów prawnych, mających w danej sprawie zastosowanie. (27. 5. 1925 r. L.Rej. 1188/24).

34. Upływ opłaconego czasokresu ochrony modelu powoduje w myśl art. 12 dekretu z 4 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. poz. 138) zgaśniecie ochrony, jeżeli przedtem nie proszono o przedłużenie. Restytucja wygasłej ochrony nie jest w wymienionym dekrecie przewidziana. (17. 9. 1925 r. L. Rej. 1314/23).

35. Dla ustalenia wysokości odszkodowania, przewidzianego w art. 1 i 10 dekretu z dnia 7 lutego 1919 r. poz. 162 Dz. Praw, przewidzianą jest wartość wywłaszczonego przedmiotu w chwili zajęcia w wypadku wywłaszczenia na rzecz przebudowy węzła kolejowego warszawskiego (dekret z dnia 2 września 1919 r. poz. 439 Dz. Pr.) i (uchwała Zgromadzenia Ogólnego z dnia 31. 10. 1925 r. L. Rej. 1155/23, zmieniająca tezę Nr. 100 ogłoszoną w zeszycie na I. kwartał 1925).

VIII. Sprawy górnicze.

36. Główna Dyrekcja Państwowych Zakładów Górniczych i Hutniczych, jako urząd gospodarczy powołany do zarządu państwowemi zakładami górniczemi i hutniczemi, nie była władza w rozumieniu art. 1 ustawy z dnia 3 sierpnia 1922 poz. 600 Dz. U. (9. 6. 1925 r. L. Rej. 1753/23).

Dr. Włodzimierz Orski, Prezes Najw. Trybunału Adm.

B. Inne sprawy sądowe

Jedno z zagadnień, poruszonych w projekcie sędziowskiej pragmatyki służbowej.

Unormowania stosunków służbowych w sądownictwie wymaga przepis konstytucyjny (art. 80), który stanowi, iż odrębne stanowisko sędziów, ich prawa i obowiązki oraz uposażenie określi osobna ustawa. Nakaz ten poczęści już jest wykonany z chwilą ogłoszenia ustawy z 5. XII. 1923 r. o uposażeniu sędziów i prokuratorów (D. U. 134 poz. 1107) w związku z ustaw-ą o zaopatrzeniu emerytalnem z 11. XII. 1923 r. (D. U. 6 poz. 46 z 1924 r.).

Powstała jednak do załatwienia część ważniejsza, dotycząca praw i obowiązków, co ma wielce doniosłe znaczenie dla utrwalenia niezawisłości sądów.

W tym przedmiocie opracowany został przez ministerstwo sprawiedliwości projekt „ustawy o sędziach i prokuratorach sądów ogólnych", który uzyskał aprobatę rady ministrów w dniu 16. IV. 1924 r. i następnie wniesiony został do sejmu, skąd po pierwszem czytaniu odesłany był do komisji prawniczej i sejmu.

Po rocznej blizko pracy komisja złożyła sprawozdanie, datowane 23. VI. 1925 r. (druk sejmowy 2005).

W ten sposób znacznie zbliżyliśmy się do ostatecznego uchwalenia projektu.

Ze sprawozdania komisji prawniczej wynika, że na ogół projekt rządowy nie wywołał różnicy zdań i został w przeważnej części zaakceptowany. Wszakże zmiany, zaprojektowane przez komisję względnie przez jej mniejszość, dotyczą kwestji zasadniczych, a przedewszystkiem kwestji zakazu należenia do partyj politycznych.

Co do tej kwestji projekt rządowy (art.4) zajął stanowisko, że sędziemu (poza czasem sprawowania funkcyj poselskich, albo pozostawania w stanie nieczynnym lub na emeryturze) nie wolno należeć do żadnej partji politycznej, ani też do stowarzyszeń, zrzeszeń lub związków o celach politycznych.

Aczkolwiek, jak to zaznaczono w sprawozdaniu, wszyscy członkowie komisji zgodni byli co do tego, iż jest bezwzględnie niepożądane, aby sędziowie brali czynny udział w polityce, jednak większością głosów uchwalono wykreślenie art. 4 projektu rządowego. Natomiast w art, 41, który mówi, że sędzia winien unikać wszystkiego, co mogłoby przynieść ujmę stanowi sędziowskiemu, dodano „a w szczególności unikać takich wystąpień o charakterze politycznym, któreby mogły osłabić zaufanie do bezstronności sędziego".

Wszekże mniejszość komisji zgłosiła wniosek o utrzymanie art. 4 projektu rządowego i przywrócenia poprzedniego brzmienia art. 41.

Istotnie wynikłe zagadnienie jest trudne do rozwiązania. W łonie samego sądownictwa niema w tej materji jednolitej opinji. Podjęta w tym kierunku przez zrzeszenia sadowników ankieta nie dała jednomyślnej odpowiedzi. Sadownicy ziem zachodnich i województw południowych przeważnie wypowiedzieli się przeciwko zakazowi, natomiast zrzeszenie warszawskie, obejmujące także województwa wschodnie, zajęły stanowisko wręcz przeciwne.

Przeciwnicy zakazu na poparcie swej tezy wysuwają, między innemi bardzo poważny argument, że wykluczenie sędziów z życia politycznego byłoby niezgodne z konstytucją i spowodowałoby nieusprawiedliwione ukrócenie praw obywatelskich sędziów.

Istotnie, z punktu widzenia formalnego mniemanie to jest uzasadnione, gdyż konstytucja nasza tego rodzaju ograniczeń wprost nie przewiduje. Nie trzeba jednak zapominać, że sejm ustawodawczy, uchwalając konstytucję, chciał mieć sądy n i e z a w i s ł e, które byłyby wyrazem praworządności i byłyby zdolne do wzbudzenia powszechnego do siebie zaufania. Nie wystarcza tutaj zapewnienie niezawisłości w stosunku do władzy ustawodawczej lub administracyjnej (art. 77 ust. 2 konst.), trzeba jeszcze, aby sędziowie nie podlegali jakimkolwiek wpływom zewnętrznym, a więc i wpływom, które w celach polityki partyjnej mogłyby wywierać stronnictwa na swoich członków, piastujących władzę sądową. Jednem słowem, chodzi o to, aby sędzia przy sprawowaniu swoich funkcyj wolny był od nakazów partyj politycznych. Zwłaszcza w naszym ustroju państwowym, gdzie stronnictwa mają tak wybitne znaczenie w państwie, jest to nieodzowne.

Jednakże bezwzględu wykluczenie sędziów z życia politycznego drogą umieszczenia formalnego zakazu w ustawie, jak to podnosi sprawozdanie komisji, nie prowadzi do celu, a natomiast posłużyćby mogło za pretekst do szykanowania tych lub innych sędziów.

Pogląd większości komisji wydaje się słusznym. Wszak udział w polityce może się wyrażać w najrozmaitszej postaci. Należy więc jedynie wskazać drogę, której sędzia, nie uchybiając swoim obowiązkom sędziowskim, winien się trzymać w wypadku wystąpień o charakterze politycznymi, wskazać te granicę, których nie wolno przekroczyć sędziemu pod rygorem odpowiedzialności za podważenie zaufania powszechnego do bezstronności sądów. Granice te, wytknięte są w art. 41 projektu komisji prawniczej i to powinno w zupełności wystarczyć dla osiągnięcia celów, nakreślonych sądownictwu w konstytucji. Wreszcie doświadczenie dotychczasowe wskazuje, iż formalny zakaz nie jest koniecznie potrzebny.

W. Miszewski (Warszawa).